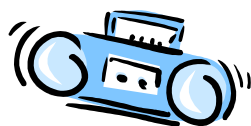

Orientacions lingüístiques

per a TARRAGONA RÀDIO

CONSORCI PER A
LA NORMALITZACIÓ
LINGÜÍSTICA

Servei Local de Català de Tarragona
(Centre de Normalització Lingüística de Tarragona)

PRESENTACIÓ

Amb aquestes *Orientacions lingüístiques* volem oferir als locutors de Tarragona Ràdio uns consells pràctics sobre aspectes de la correcció oral de la llengua catalana que sovint presenten vacil·lacions.

No hem volgut fer un manual exhaustiu ni un llibre d'estil, sinó un resum dels principals problemes que hem detectat escoltant gravacions de programes de l'emissora, perquè els locutors de Tarragona Ràdio puguin disposar d'unes indicacions clares i concretes per millorar l'ús de la llengua catalana al mitjà radiofònic.

ÍNDEX

1. FONÈTICA	3
1.1. VOCALISME	3
Vocalisme tònic	3
Vocalisme àton	4
Accentuació	4
Vocals en contacte en l'enllaç de paraules (elisions)	4
Elisions. Articles i preposicions	5
Contraccions	6
Diftongs	6
1.2. CONSONANTISME	7
P, t, c, b, d, g	7
Essa sonora i essa sorda	8
La j i la g	10
La lletra x	10
La ema i la ena	11
La ela, la ela doble i la ela geminada	12
La erra	12
2. MORFOSINTAXI	14
2.1. SUBSTANTIUS	14
Masculins i femenins	14
Noms acabats en -x i -xt	14
Noms que no acaben en -s	14
Noms que sempre acaben en -s	15
Noms en singular, noms en plural	15
2.2. ADJECTIUS	15
Adjectius invariables	15
Adjectius sense forma femenina especial	15
Adjectius amb forma femenina	15
Femenins i plurals conflictius	15
Adjectius i pronoms indefinits	16
2.3. ARTICLES	16
Article neutre	16
L'article dels topònims	16
2.4. PRONOMS	17
Pronoms relatius	17
El <i>cuyo</i> castellà	17
El <i>mateix</i> no fa de pronom	17
Pronoms. Pronoms febles	17
Pronom <i>en</i>	17
Pronom <i>hi</i>	18
2.5. VERBS	18
Infinitius	19
Gerundis	19
Errors freqüents amb les formes verbals	20
La probabilitat	20
L'obligació	21
Hagués/hauria	21
Verbs pronominals/no pronominals	21

1. FONÈTICA

No ens proposem donar una descripció sistemàtica de la fonètica del català, sinó tan sols unes orientacions pràctiques per facilitar la feina dels locutors. Per fer aquesta explicació més entenedora intentarem prendre com a referència el català escrit, ja que es tracta d'una codificació coneguda per tothom.

Les solucions fonètiques divergeixen entre els diferents dialectes del català. Tots són igualment correctes i no hi ha un dialecte millor que un altre. Aquí, però, hem optat per no fer-ne una explicació exhaustiva i ens hem limitat a recollir les característiques del català central especificant, quan calia, les varietats pròpies del subdialecte tarragoní.

1.1. VOCALISME

Vocalisme tònic

El sistema vocàlic del català central consta de 7 vocals tòniques (accentuades): **a**, **e oberta**, **e tancada**, **i**, **o oberta**, **o tancada**, **u**.

- Cal distingir entre els sons de **e oberta** i els sons de **e tancada**.

e tancada: més, aniré, bé
e oberta: serè, ple, comitè

*Tanmateix, cal tenir en compte que la distribució de **e oberta** i **e tancada** difereix en el català central i l'occidental. El Camp de Tarragona és una zona de transició entre el català central i l'occidental, i s'hi donen solucions pròpies de les dues àrees; per tant, hi podem trobar pronúncies diferents i igualment correctes de la **e** tònica.*

- Cal distingir clarament els dos timbres, **obert** i **tancat**, de la **o**.

o tancada: fórmula, camio
o oberta: còmic, flor

Vocalisme àton

El català central té tres vocals àtones (no accentuades): la **i**, la **u** i la **vocal neutra**.

En posició no accentuada, la **a** i la **e** es diuen de la mateixa manera (**vocal neutra**), amb un so relaxat intermedi que no és ni una **a**, ni una **e oberta**, ni una **e tancada**.

- **Vocal neutra [ə]**
pare
poma
nenes
arbre

En el català central, la **o** en posició àtona es pronuncia **u**.

- **o àtona [u]**
només
hotel
conill
autònom

Accentuació

- **Canvi de síl·laba tònica**

Hi ha paraules que en català porten l'accent en una síl·laba diferent d'on el porten en castellà i això provoca vacil·lacions d'ús.

Exemples: estud**ies**, canv**ies**, pronunc**ies** (formes dels verbs acabats en *-iar*),
aur**ig**a, quad**ri**ga, kar**ate**, atmos**fe**ra, per**íode**, futb**ol**, handb**ol**, hoque**i**

- **Doble accent**

Les paraules compostes tenen dos accents, i cal mantenir-los pronunciant tòniques les dues vocals corresponents.

Exemples: c[**o**]ntraatac[**a**]r, p[**o**]rtav[**e**]u

Vocals en contacte en l'enllaç de paraules (elisions)

- **Vocal neutra en contacte amb vocal neutra**

Quan una paraula acaba amb **vocal neutra** i la següent comença també amb **vocal neutra**, les dues vocals neutres es fusionen en una de sola.

Exemple: una **e**scola (un[ə]scola)

- **Vocal tònica en contacte amb vocal neutra**

Quan una paraula acabada o començada amb **vocal tònica** està en contacte amb una **vocal neutra**, les dues vocals s'elideixen en la tònica.

Exemples: mà **e**squerra (m[à]squerra)
aquesta **o**bra (aquest[ò]bra)
quatre **a**nys (quatr[à]nys)
cada **u**na (cad[ú]na)

- **Vocal neutra en contacte amb vocal àtona**

Si la **vocal neutra** està en contacte amb una **i** o una **u** (o una **o**) àtones, se sol fer diftong.

Exemples: la **u**niversitat (l[əu]niversitat)
aquella **i**dea (aquell[əi]dea)

per'xò

han'gafat

per'qui

Elisions. Articles i preposicions

- L'article **el** i la preposició **de** s'apostrofen sempre davant de **vocal** o **h + vocal**.

Exemples: l'Enric, l'home, l'escriptori, l'arbre, d'automòbil, d'incògnit

- L'article **la** també s'apostrofa davant de **a, o, e** i de **i, u tòniques** (també quan van precedides de **h**). No s'apostrofa davant **i, u àtones**.

Exemples: l'escola, l'amiga, l'ombra, l'illa, l'ungla, l'Índia (però: la intel·ligència, la universitat, la humitat)

*És incorrecte pronunciar la vocal de l'article determinat femení (**la**) davant de **o, i** de **i, u tòniques**.*

Exemples: *l[ə ò]mbra → l'ombra, *l[ə u]ngla → l'ungla, *l[ə i]lla → l'illa

- Els articles **el** i **la** no s'apostrofen davant de semiconsonants ni de **h** aspirada.

Exemples: el iogurt, el iot, la hiena, la iaia, el hawaià, la hippy

Contraccions

L'article determinat masculí (**el/els**) es contreu en contacte amb les proposicions **a**, **per**, **de**. No es fa contracció quan l'article singular s'apostrofa amb la paraula següent.

Exemples: a + el = al
a + els = als
per + el = pel
per + els = pels
de + el = del
de + els = dels
(però: a l'home, per l'autor, de l'esquimal)

Diftongs

Hi ha dues vocals, la **i** i la **u**, que segons la posició sil·làbica en què es troben i l'articulació amb què es pronuncien deixen de ser prosòdicament vocals i funcionen com a acompanyats del veritable so vocàlic. Quan es dona aquest fenomen tenim un diftong.

- **Diftong decreixent:** Quan la **i** o la **u** es troben després de la vocal que fa de nucli de la síl·laba. En aquesta posició la **i** i la **u** funcionen com a semivocals.

Exemple: **mai**, **remei**, **noi**, **almoïna**, **feïnejar**

- **Diftong creixent:** Quan la **i** o la **u** es troben abans de la vocal que forma el nucli de la síl·laba. Això passa...

✓ A començament de mot i entre dues vocals:

Exemples: **iaia**, **iogurt**, **iugoslau**, **peuet**, **veuen**, **noia**

✓ Amb la **u** en els grups *gua*, *qua*, *güe*, *qüe*, *güi*, *qüi*, *guo*, *quo*:

Exemples: **pingüí**, **llengüeta**, **pasqua**, **quan**, **quocient**

*Fora d'aquestes posicions, en català no hi ha més diftongs creixents. La **i** i la **u** situades entre consonant i vocal no formen diftong i, per tant, convé fer dues síl·labes:*

Exemples: gràcia [grà-ci-a], àvia [à-vi-a], ciències [ci-èn-ci-es], reflexionar [re-fle-xi-o-nar], atenció [a-ten-ci-ó]

1.2. CONSONANTISME

P, t, c, b, d, g

- Cal pronunciar clarament les consonants **-p, -t, -c, -b, -d i -g** en posició final, excepte quan van precedides de **m, n, l**.

Exemples: tard**d**, disc**c**, bas**c**, curt**t**, esport**t**, mort**t** (però no sonen les de suplen(t), adjun(t), sal(t), cam(p))

- Cal pronunciar clarament totes les consonants dels grups inicials **ads-, abs-, obs-, sub-** i similars seguits de consonant.

Exemples: **ad**scripció, **abs**olut, **ob**strucció, **ob**stacle, **ab**stenció, sub**t**il

- Convé evitar la **-t** final que de vegades s'afegeix a algunes paraules.

Exemples: col·legi (no *col·legit), api (no *apit), cor (no *cort), premi (no *premit)

- La **b** de la preposició *amb* ha de sonar si la paraula següent comença amb vocal.

Exemples: amb**b** interès, amb**b** això, amb**b** un amic (però: am(b) gust, am(b) rapidesa)

- La **d** en posició final, quan està en contacte amb una vocal, sona com una **t**.

Exemples: nord**d**-americà (nor[t]americà), sud**d**-est (su[t]est), nord**d**-oest (nor[t]oest), verd**d**-i-blanc (ver[t]iblanc)

- La **t** de *sant*, que normalment és muda, s'ha de pronunciar si la paraula següent comença per vocal. Passa el mateix amb la **t** dels gerundis, que només sona davant dels pronoms *hi* i *ho*.

Exemples: Sant**t** Antoni, Sant**t** Andreu, Sant**t** Esteve, jugant**t**-hi, portant**t**-ho, sabent**t**-ho (però: San(t) Fèlix, San(t) Magí, esperan(t)-me)

- La **t** i la **d** es pronuncien com la consonant següent si van seguides de **m, n, l** o **ll**.

Exemples: but**ll**etí (bu[ll·ll]etí), set**m**ana (se[m·m]ana), at**l**eta (a[l·l]eta), ad**m**etre (a[m·m]etre)

Cal distingir clarament la **essa sorda** de la **sonora**.

1. Essa sonora

El so de **essa sonora** pot aparèixer amb diferents grafies:

- ✓ La **s** entre vocals.

Exemples: casa, pesar, resultat, lesió, empresa

- ✓ La **z** en qualsevol cas.

Exemples: zero, zona, amazona, colze

1. Essa sorda

- ✓ La **s** es pronuncia **sorda** (com en castellà) en tots els casos no esmentats en el punt anterior.

Exemple: absurd, aconseguir

- ✓ La **essa sorda** es representa també amb el dígraf **ss**, amb **c** i amb **ç**.

Exemple: agressió, assaig, decidir, plaça, races, peça

➤ **Essa sorda i essa sonora**

Convé recordar que:

- Cal pronunciar amb **essa sorda** els substantius femenins formats amb el sufix **-essa**.

Exemples: abad**essa**, baron**essa**, host**essa**, metg**essa**

- En canvi, és **sonora** la **s** de *princesa* i *marquesa* (femenins formats amb el sufix **-a**).
- De vegades trobem una sola **essa** entre vocals, que cal pronunciar **sorda**, ja que es tracta d'un mot compost.

Exemples: antis**social**, asèps**ia**, entres**ol**, homos**exual**

- Cal pronunciar **sonora** la **z** del grup **-tz-**.

Exemples: anal**itzar** (no ***analisar**), catalan**itzar**, emfat**itzar**, real**itzar**, indemn**ització**, normal**ització**, organ**itzar**

- Però cal pronunciar només amb la **essa sonora** les paraules *matisar* i *improvisar* (no ***matitzar** ni ***improvitzar**) i els seus derivats.

- Cal pronunciar **sorda** la **essa** del grup **-ts-**.

Exemples: pot**ser**, tsar

- Cal pronunciar **sorda** la **essa** dels grups **-press-**, **-gress-**, **-miss-**.

Exemples: repres**sió**, agre**ssió**, admiss**ió**

- Cal tenir cura en la pronúncia de les paraules que tenen una **essa sorda** i una altra de **sonora**.

✓ **Sorda + sonora (c/s/ss + s/z)**

Exemples: cert**esa**, cirros**i**, precis**ament**, simpos**i**, sín**tesi**, civilitz**ació**, franc**esa**, escoc**esos**, vici**osament**, silenc**iosa**, decisió, Cèsar

✓ Sonora +sorda (s/z + c/ss)

Exemples: composició, resolució, transoceànic, improvisació, imposició, presidència, desocupació, deserció, zonació

- La **s** i la **z** de paraules no catalanes s'han de dir en la llengua original o bé en català. No té sentit dir-les en castellà si les paraules no són castellanes. Òbviament, això també val per a les sigles.

Exemples: Lancia, **Z**aire, **Z**àmbia, **Z**imbabwe, **PCC** (pé-sé-sé), **IPC** (i-pé-sé), **CEE** (sé-è-è), **PSC** (pé-éssa-sé)

La j i la g

- La **j** davant qualsevol vocal i la **g** davant **e**, **i**, són consonants sonores. Han de sonar sempre com a **Jordi** o **gerani**, no com a **xarxa**.

Exemples: plu**j**a, Jo**an**, afeg**i**r, g**e**spa, júnior

- S'ha d'evitar pronunciar els grups **-tj-** o **-tg-** (*plat**j**a*, *garat**g**e*, *pat**g**e*) com **tx** (*despat**x**os*).
- Cal pronunciar amb **j** (com a **Jordi**) les paraules amb els grups **-jecc-** i **-ject-** (i no amb **i** consonàntica com a *iaia*).

Exemples: proje**j**cte, inje**j**cció

*El subdialecte tarragoní pronuncia africades les **j/g** inicials o postconsonàntiques, com en el dialecte occidental, i no fricatives, com en l'oriental.*

*Exemples: Jordi (**dj**ordi), judici (**dj**udici)*

*També és un tret del tarragoní pronunciar una **i** entre la primera vocal i la **j/g** en els casos de **j/g** intervocàliques.*

*Exemples: bo**j**a (bo**i****j**a), afeg**i**r (afe**i****g**ir)*

La lletra x

La **x** pot representar dos sons diferents, el de **ics** (com a *taxi* o a *examen*) i el de **xeix** (com a *xarop* o a *caixa*).

2. La ics

- ✓ La **x** de les paraules que comencen amb **ex-** seguit de vocal ha de sonar **gz**.

Exemple: **ex**ercici (e[ɡz]ercici), **ex**hibició (e[ɡz]hibició), **ex**emple (e[ɡz]emple), **èx**it (è[ɡz]it)

- ✓ La **x** entre vocals, tret del cas anterior, ha de sonar **ks** (i també la **x** seguida de **c**).

Exemple: Mè**x**ic (Mè[ks]ic), mà**x**im (mà[ks]im), au**x**ili (au[ks]ili), se**x**e (se[ks]e), **ex**cel·lent (e[ks]el·lent), **ex**cèntric (e[ks]èntric)

*Convé recordar que s'escriuen i es pronuncien amb **s** estendre, estranger, estrany i tots els seus derivats.*

3. La xeix

S'escriu amb **x** al començament de mot (**x**iquet, **x**ai), entre consonant i vocal (**clenxa**, **panxa**), darrere de **i** (**guix**, **Flix**) i de la **u** semivocal dels diftongs (**rauxa**). Darrere les vocals **a**, **e**, **o**, **u**, s'escriu **ix** (**caixa**, **calaix**, **reixa**, **peix**, **moixó**, **maduixa**, **gruix**).

*El subdialecte tarragoní pronuncia africades les **x** inicials o postconsonàntiques, com en el dialecte occidental, i no fricatives, com en l'oriental.*

*Exemples: **x**ocolata ([tx]ocolata), **x**iquet ([tx]iquet), **arxiu** (ar[tx]iu)*

*També comparteix amb els parlars occidentals la pronunciació de la **i** del dígraf **ix** (que en el català oriental no es pronuncia).*

*Exemples: **caixa** (ca[ix]a), **reixa** (re[ix]a), **faixa** (fa[ix]a)*

- El grup **-mpt-** s'ha de pronunciar **mt** (cal evitar pronunciar una **n** en comptes de la **m**).

Exemples: **compte** (co[mt]e), **presumpte** (presu[mt]e), **síмптом** (sí[mt]oma), **temptació** (te[mt]ació)

- Cal pronunciar **m** (no pas **n**) en algunes paraules en què el castellà utilitza la **n**.

Exemples: pre**m**sa, condem**m**na, circum**m**stància

- La **n** de grups com ara **ins-**, **trans-**, **cons-** s'ha de pronunciar.

Exemples: **in**stitut, **in**scripció, **instal·lar**, **con**stitució, **trans**port

La ela, la ela doble i la ela geminada

- La pronúncia tradicional de la **ela** en català és diferent de la que es fa en castellà. El català, com l'anglès, la fa velaritzada, col·locant la punta de la llengua força enrere, a l'alvèol superior, i fent que el so ressoni a la part velar.

- Cal pronunciar clarament el so de la **ela doble (ll)**, distingint-lo de la **i**.

Exemples: ab**ella**, v**ella**, gen**ll**, pall**a**, call**l**

- La **ela geminada** pot pronunciar-se com si fos una ela simple, com es fa espontàniament.

Exemples: col·**l**ectiva (co[l]ectiva), col·**l**egi (co[l]egi), il·**l**egal (i[l]egal), pel·**l**ícula (pe[l]ícula)

- En alguns casos aïllats la **ela geminada** convé articular-la duplicada (sense exagerar-ne la pronúncia): **cel·la**, **til·la**, **constel·lació**.

La erra

Hi ha **r** finals mudes i n'hi ha que sonen. És difícil sistematitzar-les, però en donem alguns exemples:

✓ **r final muda**

Exemples: botigue(r), canto(r), celle(r), taronge(r), dolo(r), du(r),
escorxado(r), po(r), calo(r), suo(r), bestia(r), coloma(r),
acto(r), auto(r), madu(r), majo(r), peixate(r), sence(r)

✓ **r final sensible** (que sona)

Exemples: acer, afer, amor, angular, atzar, Balears, basar, dispar,
mar, superior, singular, popular, prematur, temor, vampir

- Es muda la primera **r** de *p(r)endre* i *a(r)bre*.
- Cal pronunciar la **r** de la primera síl·laba de les paraules *problema* i *programa* (i derivats).
- No és admissible la **t** que se sent al final d'algunes paraules amb **r** sensible.

Exemples: cor (no *cort), car (no *cart)

2. MORFOSINTAXI

2.1. SUBSTANTIUS

1. Masculins i femenins

- ✓ Hi ha una colla de noms que sempre són **masculins** i que sovint es diuen malament perquè en castellà són femenins.

Exemples: els afores, els avantatges, el costum, el deute, el dubte, el front, el compte, el corrent, el senyal, els llegums, el lleixiu

- ✓ N'hi ha de **femenins** que sovint es diuen malament perquè en castellà són masculins.

Exemples: una allau, una anàlisi, una olor, les postres, la resta, la síndrome (i la sida), la suor, la xocolata, la calor, la dent

- ✓ També hi ha paraules que poden ser **masculines** o **femenines** però que tenen un significat diferent en cada cas.

Exemples: els llums (aparells) que fan molta llum, les fulles (d'arbre, de ganivet) i els fulls (de paper)

- ✓ Cal tenir en compte que substantius com *estudiant* o *ajudant* tenen el seu equivalent femení, *estudianta* i *ajudanta*.

1. Noms acabats en -x i -xt

Els substantius masculins acabats en **-x** o **-xt** no porten cap vocal de suport al darrere i fan el plural en **-os**.

Exemples: text**t**, text**os** (i no ***texte**, ***textes**); complex**x**, complex**os** (i no ***complexe**, ***complexes**); fix**x**, fix**os** (i no ***fixe**, ***fixes**)

1. Noms que no acaben en -s

Hi ha una colla de noms que no acaben en **-s** però sovint es diuen malament perquè en castellà sí que hi acaben. Cal tenir en compte, però, que en plural sí que acaben en **-s**.

Exemples: l'anàlisi, les anàlisis; la crisi, les crisis; la dosi, les dosis

1. Noms que sempre acaben en -s

Hi ha noms que sempre acaben en **-s**, tant el singular com el plural.

Exemples: un tipus**s**, uns tipus**s**; un globus**s**, uns globus**s**; dilluns**s**, dimarts**s**, dimecres**s**, dijous**s**, divendres**s**

1. Noms en singular, noms en plural

Hi ha paraules que, tot i que és freqüent sentir-les en plural, s'han de dir en singular.

Exemples: la rogalia, la gent, el paraigua, el Nadal, el cel, la Festa Major

També n'hi ha que només es diuen en plural.

Exemples: les postres, els sostenidors, els escacs, les estovalles, els diners

2.2. ADJECTIUS

1. Adjectius invariables

Els adjectius *massa*, *força* i *prou* són invariables: no tenen femení ni plural.

Exemples: força concursants, prou facilitats, massa problemes

1. Adjectius sense forma femenina especial

Hi ha uns quants adjectius (*difícil*, *diferent*, *fàcil*, *elegant*, *igual*, *innocent*, *següent*, *amargant*...) que, tot i que no tenen una forma diferent per al femení, de vegades s'utilitzen amb una forma femenina incorrecta (**diferenta*, **eleganta*...).

Exemples: una qüestió difícil, una noia diferent, una dona important

1. Adjectius amb forma femenina

A diferència del castellà, hi ha adjectius que tenen forma femenina: *comú* (*comuna*), *dos* (*dues*), *marroquí* (*marroquina*), *gris* (*grisa*).

1. Femenins i plurals conflictius

El femení de *mediterrani* és *mediterrània* (i no **mediterrànea*). Així mateix, *idoni*, *simultani*, *aeri*, *momentani*, *erroni* i *espontani* fan els femenins *idònia*, *simultània*, *aèria*, *momentània*, *errònia* i *espontània*.

Recordem també que els plurals de *dur* i *cru* són *durs* (i no **dusos*) i *crus*.

1. Adjectius i pronoms indefinits

- ✓ *Vari* vol dir diferent, mudable, divers. No és sinònim d'*alguns*, *uns quants* (i **vàrios* és incorrecte).

Exemple:

*Hi ha *varis* alts càrrecs implicats → Hi ha **diversos** (**alguns**, **uns quants**) alts càrrecs implicats

- ✓ *Els demás* és una mala traducció de l'expressió castellana *los demás*. En català es diu *els altres*.

Exemple:

Els demás* acusats han estat deixats en llibertat → **Els altres acusats han estat deixats en llibertat

2.3. ARTICLES

• Article neutre

El català no disposa d'un article neutre. Així, cal evitar d'usar l'article neutre castellà **lo** i substituir-lo per un article masculí o, si això no és possible, utilitzar alguna construcció alternativa.

Exemples:

*Dimitir és *lo* millor que va fer → Dimitir és **el** millor que va fer

Lo* que diu no és cert → **Allò que diu no és cert

Lo* que passa és que no en vol saber res → **Passa que no en vol saber res

*Amb *lo* que m'agrada a mi! → **Tant** que m'agrada a mi!

Lo* declarat pel conseller... → **La declaració del conseller...

*Per *lo* tant... → Per tant...

• L'article dels topònims

L'article determinat masculí dels topònims catalans s'escriu amb minúscula i, quan cal, es contreu.

Exemples:

*...*de El* Vendrell → ...**del** Vendrell

*...*a Els* Pallaresos → ...**als** Pallaresos

*...*per El* Perelló → ...**pel** Perelló

- **Pronoms relatius**

L'error més freqüent de les frases de relatiu és fer servir la construcció "preposició + article + **que**" en lloc de "preposició + article + **qual**". Els grups **el (els) que** i **la (les) que** darrere de preposició no són correctes si es pot construir la mateixa frase amb els grups **el qual**, **la qual**, **els quals** o **les quals**.

Exemples:

*La noia **de la que** et parlava → La noia **de la qual (de qui)** et parlava

*Un tema **del que** la majoria fuig → Un tema **del qual** la majoria fuig

1. El *cuyo* castellà

De vegades se senten traduccions incorrectes del relatiu possessiu castellà *cuyo*. En català s'ha de traduir amb la preposició **de** més un relatiu compost.

Exemples:

De **cuyo** nombre no quiero acordarme → Del nom **del qual** no em vull recordar (i no ***de quin nom**)

Un edificio en **cuya** puerta hay un escudo → Un edifici a la porta **del qual** hi ha un escut

- **El mateix no fa de pronom**

El mateix no pot substituir mai un nom, en català. Això obliga a construir la frase d'una altra manera. Moltes vegades l'error ja no es produeix si es fan servir els pronoms **en** i **hi**.

Exemple:

El preu d'una cosa no indica necessàriament el valor ***de la mateixa** → El preu d'una cosa no **n'**indica necessàriament el valor

Pronoms. Pronoms febles

Alguns dels errors més habituals amb pronoms febles són motivats per les divergències entre el sistema pronominal català i el castellà. El català té dos pronoms, **en** i **hi**, que el castellà no té.

4. Pronom *en*

El pronom **en** substitueix complements directes indeterminats i complements introduïts per la preposició *de*.

✓ **Complements directes indeterminats**

Exemples:

Quants fills té la Marta? **En** té quatre

(El pronom **en** substitueix *fills*, complement directe indeterminat, és a dir, que no està precedit per un article o un adjectiu determinats. En castellà la resposta hauria de ser *tiene cuatro*, sense pronom, o bé *tiene cuatro hijos*.)

No tens **pa**? Doncs agafa'n

Vaig anar a comprar **mitjons** i me'n vaig comprar tres parells

✓ **Complements introduïts per la preposició de**

Exemples:

Quan nosaltres entrem a classe, ells **en** surten (*de classe*)

Vols ajudar el Nàstic? Fes-te'n soci (*fes-te soci del Nàstic*)

5. Pronom hi

El pronom **hi** apareix substituint complements introduïts per qualsevol preposició que no sigui *de*.

Exemples:

Eren tots *davant de l'Ajuntament*, jo també **hi** era

Jugava molt *amb el seu germà*, però ara no **hi** juga gaire

2.5. VERBS

- Hi ha una colla de verbs de la segona conjugació (infinitius acabats en **-er** i **-re**) que sovint s'utilitzen, incorrectament, com si fossin de la tercera (infinitius acabats en **-ir**).

Exemples: percebre (no ***percibir**), concebre (no ***concebir**) descriure (no ***describir**), debatre (no ***debatir**), excloure (no ***excluir**), emetre (no ***emitir**), infondre (no ***infundir**), interrompre (no ***interrumpir**)

- Això afecta uns quants temps verbals, no només l'infinitiu: *percebem* (no ***percibim**), *interrope*m (no ***interrompim**), *concloent* (no ***concluint**).
- *Recollir*, *acollir*, *escollir* i altres compostos de *collir* es conjuguen com aquest verb, és a dir, sense l'increment en **-eix**.

Exemples: escull (no ***escolleix**), recullo (no ***recolleixo**), acullen (no ***aculleixen**)

- No són pròpies de la llengua formal les formes de l'infinitiu acabades en **-guer** ni les del gerundi acabades en **-guent**. Per això són incorrectes les formes **sapiguer* i **sapiguent* (saber, sabent), **volguer* i **volguent* (voler, volent), **tinguer* i **tinguent* (tenir, tenint), **capiguer* i **capiguent* (cabere i cabent).
- El perfet perifràstic es fa amb les formes *vaig, vas, va, vam, vau* i *vam* o bé *vàreig, vares, vàrem, vàreu* i *varen* més l'infinitiu. Tant la forma **amb r** (*vàreig...*) com la forma **sense r** (*vaig...*) són correctes. La llengua formal dóna preferència a la forma **sense r**, que a més és la pròpia del nostre dialecte. En tot cas, s'ha d'evitar barrejar les dues formes per raons de coherència.

• Infinitius

- ✓ Cal evitar l'ús de l'infinitiu amb valor de recapitulació o conclusió.

Exemple:

*Finalment, *resumir* els titulars de la jornada → **Acabem** amb el resum... / **Acabem resumint**...

- ✓ És incorrecte l'ús de l'infinitiu precedit de la preposició *de* amb valor condicional.

Exemple:

De demostrar-se* la culpabilitat de l'acusat... → **Si es demostra la culpabilitat de l'acusat

- ✓ L'infinitiu no porta article (llevat que sigui un infinitiu amb valor substantiu).

Exemple:

*És important *el pensar* en la jubilació → És important **pensar** en la jubilació

• Gerundis

El gerundi expressa una acció simultània o anterior a la que expressa el verb principal, o bé relacions de causa o de manera. No són acceptables les construccions amb gerundis de posterioritat.

Exemple:

*Va caure de la bastida, *trencant-se* una cama → Va caure de la bastida **i es va trencar** una cama (l'acció del gerundi és posterior a la del verb principal)

- **Erroros frecuentes con las formas verbales**

- ✓ El pretèrit imperfet de subjuntiu del verb *estar* és *estigués* (no **estés*).

- ✓ El participi d'*oferir* és *ofert*, no **oferit*.

- ✓ El participi de *complir* és *complet*. *Complet(a)* és un adjectiu.

Exemples:

No ha **complet** cap de les seves promeses

Una vaixella **completa**

Un dinar molt **complet**

- ✓ De *conèixer* fem *conec* i *conegui* (no pas **coneixo* ni **coneixi*). I de *reconèixer*, *reconec* i *reconegui*.

- ✓ *Haver-hi* porta sempre el pronom *hi* adherit.

Exemple:

Hi ha hagut molta participació (no **Ha hagut* molta participació)

- ✓ De *fer* tenim *faci*, no **fagi*.

- ✓ De *donar* tenim *doni* i *donés* (**dongui* i **dongués* són incorrectes).

- ✓ D'*impedir* tenim *impedeix*, no **impideix*.

- ✓ De *rebre* tenim *rebrà*, no **reberà*.

- ✓ Cal distingir les diferents flexions de la 1a persona singular del present d'indicatiu dels verbs *veure* i *beure*: *veig* i *bec*.

- **La probabilitat**

La probabilitat, en català, s'expressa amb la perífrasi verbal **deure** + **infinitiu** (però el verb *deure* no pot anar en condicional). No es pot expressar probabilitat amb el verb en futur.

Exemples:

Deuria tenir* molta feina → **Devia tenir molta feina

*Si s'ha comprat un Cadillac *tindrà* molts diners → Si s'ha comprat un Cadillac **deu tenir** molts diners

- **L'obligació**

L'obligació en català no s'expressa amb la perífrasi **tenir que + infinitiu*, sinó amb **haver de + infinitiu**. En construccions impersonals, s'expressa amb **caldre + infinitiu** o **és necessari + infinitiu**, mai amb **haver-hi que + infinitiu*.

Exemples:

- *Ara **tindrà que** explicar moltes coses → Ara **haurà** d'explicar moltes coses
- ***Tens que** pensar en el futur → **Has de** pensar en el futur
- ***Hi ha que** tenir paciència → **Cal** tenir paciència / **S'ha de** tenir paciència

- **Hagués/hauria**

Sovint s'utilitza, incorrectament, la forma **hagués + participi** en comptes de la forma **hauria + participi** en frases condicionals i concessives. En general, hem de tenir en compte que si podem dir *hauria*, *hagués* no hi va bé.

Exemples:

- *Si **hagués insistit**, l'**hagués perdonat** → Si **hagués insistit**, l'**hauria perdonat**
- *Si l'**haguéssis convidat**, t'**hagués fet** un bon regal → Si l'**haguéssis convidat**, t'**hauria fet** un bon regal
- *Ni que ho **hagués vist** no s'ho **hagués cregut** → Ni que ho **hagués vist** no s'ho **hauria cregut**

- **Verbs pronominals i no pronominals**

- ✓ Els verb *entrenar* és transitiu. Això vol dir que si no porta complement directe, ha de ser pronominal. Per tant, un entrenador entrena un equip o un jugador, i un jugador s'entrena (no *entrena*).

Exemples:

Nogués **ha entrenat** l'equip
Saviola no **s'ha entrenat** avui amb l'equip

- ✓ *Callar, caure, pujar* i *marxar* no són mai pronominals.

Exemples:

- *Li va dir que **es callés** → Li va dir que **callés**
- ***Em vaig caure** per les escales → **Vaig caure** per les escales
- ***Ens vam pujar** al cotxe i **ens vam marxar** cap a casa → **Vam pujar** al cotxe i **vam marxar** cap a casa

BIBLIOGRAFIA

Proposta per a un estàndard oral de la llengua catalana. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 1992.

Comissió de Normalització Lingüística de TVC. *El català a TV3: llibre d'estil.* Barcelona: Edicions 62, 1995.

VALLVERDÚ, Francesc. *El català estàndard i els mitjans audiovisuals.* Barcelona: Edicions 62, 2000.

Catalunya Ràdio. *Orientacions lingüístiques.* Estudi elaborat per Catalunya Ràdio, 1994.

Unitat d'Assessorament Lingüístic. Emissores de la Generalitat. *Les principals faltes davant del micròfon.* CPNL, 1986.

VENY, Joan. *Els parlars catalans.* Palma de Mallorca: Editorial Moll, 1982.

RECASENS I VIVES, Daniel. *Estudi lingüístic sobre la parla del Camp de Tarragona.* Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1985.

I